René Lew,

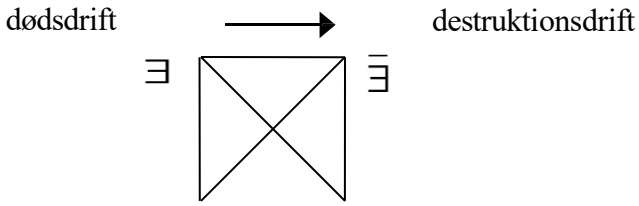
Om børns aggressivitet

Tekst redigeret den 28. september 2025 på baggrund af noter taget den 15. juni 2025
efter en diskussion med Ana-Claudia Delgado
(udarbejdet nu med henblik på zoomseminaret med FREUDS AGORA,
København, den 10. oktober 2025)[1]

I

Aggressivitet og seksualitet

Hos børn, som ikke endnu er kommet i puberteten, erstattes seksualiteten med aggressivitet.[2] Det skyldes, at hos dem glider *dødsdriften* (som trods navnet er eksistentiel) over i en *destruktiv* (morderisk) *drift*.[3]

Dette er tydeligt i forbindelse med de lidelser, som barnets mishandling af andre —herunder den mishandling dyr udsættes for, som undertiden kan være yderst grusom—, medfører. Døden befinder sig for enden af denne glidning. Ganske vist giver signifiant-funktionen (signifikansen) dermed plads til objektet, men formår beklageligvis ikke at forblive på dets side. Objektet fremstår derefter uhåndterbart og som en forhindring, hvorfor barnet må forsøge at slippe af med det, ved at ødelægge det.[4] Tænk på alle de halshuggede dukker. Legen er spekulær[5], og barnet indgår i den med ødelæggelsen af legetøjet i sigte.

---

[1] Oversættelsen skyldes oc og lh.

[2] Dialektikken i denne påstand vil udfoldes i tre dele. [De kantede parenteser tilføjes af mig, oc.]

[3] Heraf kommer forvirringen —som skyldes Freuds valg af sådanne betegnelser—mellem 'dødsdrift' og 'destruktionsdrift'.

[4] Jf. tegningen af »det brændende hus«, som ofte dukker op når man arbejder med børn, som et middel (en metafor) til at spærre den Anden (såsom *Heim*, *heimlich* og *unheimlich*: Lacan taler da om »stabitat« [neologismen her peger på forbindelsen mellem rummet og sproget]). "Det brændende hus" er en kulturelt (ideologisk) udbredt signifiant. Man kan ad den vej iagttage det øjeblik, hvor barren (spærring) —dén barre som giver subjektet et holdepunkt— rammer den Anden.

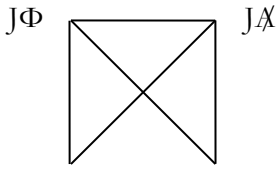
[5] [Barnet spejler sig i objektet]

Egentlig giver barnet sig selv eksistens ved at modsige de andres eksistens (det er mig eller ham, men ikke begge, … og dog). I det medicinsk-pædagogiske center, hvor jeg arbejder, kan man tydeligt se hvordan nogle børn, der kategoriseres som "dårligt begavede", ikke tøver med at slå (med fødder og næver) de andre børn, selv når disse ikke har gjort dem noget. Jeg vil ikke sige, at denne adfærd er umotiveret (sådan som man ellers siger om visse aggressive handlinger, især i tilfælde af psykose), for der er altid en grund —hvis ikke en årsag— der retfærdiggør en sådan adfærd: thi ved fremskaffelse af « mernydelse »[6] bliver eksistensen genvundet. Det er hvad vi skal se på i det følgende.

*

For vi må huske på, at seksualiteten sætter et subjekt i værk, hvis "jeg" forsvinder under orgasmen. Som modsvar dertil og i et forsøg på at opretholde subjektets eksistens, må objektet søges ødelagt.

Ved denne ødelæggelse får den Andens nydelse (J$\not A$, skadelig og destruktiv: *Unlust*), forrang over for den falliske nydelse (JΦ, som må siges at være konstruktiv: *Lust*):

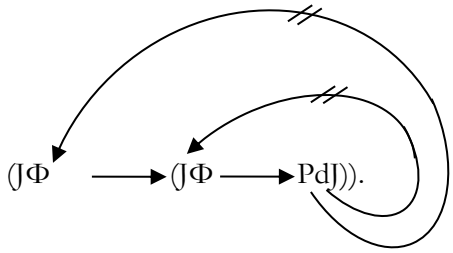
Nydelsen ved drab kan overskygge al den libidinøse nydelse, som puberteten bringer med sig. Det samme gælder for den mobning man udsætter andre for — forskellige former for chikane, slag, seksuelle krænkelser (herunder den såkaldte "blottelse", hvor kønsorganerne synliggøres), ydmygelser og forskellige variationer af fornærmelser. Hvad den falliske nydelse angår, begrænses den selvsagt ikke til orgasmen (det kan lige så vel dreje sig om blik, rytme, osv.).

Ved angrebet på sine lige (jf. fantasien i "Et barn bliver slået") knyttes spekulariteten til signifikansen. Det spekulære er ganske vist ikke selve signifikansen, men gør denne mere sammensat.

Dette stiller os i øvrigt over for spørgsmålet om en form for forstenet

[6] ['Mernydelse' står i forhold til nydelse, som 'merværdi' til værdi.]

mernydelse [*un-plus-de-jouir sidéré*[7]] ved en sådan perversion, hvor der altså ikke muliggøres en tilbageføring til selve nydelsen[8], ikke gives plads til rekursiviteten, og er dermed udelukkes den aktivitet der netop producerer et overskud [*un-plus*].

Eller sagt på en anden måde: ved sådanne tilfælde vikles subjektet ind i (eller sammen med) en mernydelse der objektaliserer [forstener] det, altså subjektet, og dermed fravristes det sin værdi som operatør i signifikansrelationen.

Altså: [standses det logiske forløb ved]

$$(S_1 \rightarrow (S_2 \rightarrow a)),$$

uden at gå helt frem til

$$S_1 \rightarrow S_2 \rightarrow a \rightarrow \$.$$

*

Det betyder, at der opstår en barriere mellem metonymien og metaforen (mellem a og $\$$), så der ikke findes nogen sammenhæng dem imellem. Heraf følger, at der ikke er noget fantasme til stede, ikke noget egentligt brugbart [*opératoire*] i hvert fald.

Og eftersom perversionen lader det reelle fungerer som en skærm, bliver den eneste gangbare flugtmulighed ud af blindgyden netop at sprænge den barriere, som reducerer —i lige præcis denne specifikke sammenhæng— subjektet til det reelle og altså til en identifikation [her som sammensmeltning] med 'næsten'. Derfor fremstår perversionen som et foretagende, hvor det frem for alt gælder om ikke at anerkende den virkelighed (og dermed det reelle, der understøtter den) som kastrationstruslen (der jo er det egentligt betydningsdannende) skaber: det subjekt [der installerer sig i en pervers position]

[7] [*Sidération*: lammende forbavselse]

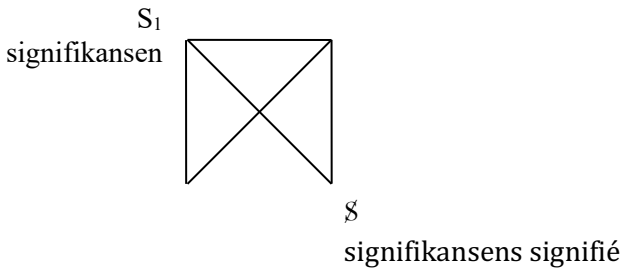
[8] [Hvilket indebærer at vi fastholder forskellen mellem nydelse (JΦ) og mernydelse (PdJ).]

anfægter og gør sig blind for det symbolske snit{une *coupure symbolique*}der formidler en passage, for i stedet at "nyde af" en faktuel afskæring {*une coupure réelle*}, som da spærrer vejen for, at rekursiviteten (dvs. den operative tomhed) kan tages i betragtning.

Eller sagt med atter andre ord: Perversionen[9] bygger egentlig ikke på noget driftsmæssigt. Og som følge deraf bygger den heller ikke på en grundfantasme[10].

$$\begin{aligned} & (\$ \not\gg \mathrm{D}), \\ \simeq\ & (\$ \not\gg \not A), \\ \rightarrow\ & (\$ \not\gg a). \end{aligned}$$

I perversionen møder vi altså hverken et ægte fantasme (simpelthen fordi det [forestillingerne må] føres straks ud i livet) eller en virksom drift (fordi kroppen tilsidesætter *sigen*[11]). Subjektet kan derfor ikke længere fungere som signifikansens signifié (Freuds *Repräsentanz*, Lacans *unære* signifiant, S_1 …).

*

Kun overgangen til den seksualitet som puberteten formidler, kan muliggøre at aggressiviteten lægges på hylden; så kan den morderiske struktur som er ønskets årsag erstattes med kærlighed. Derved forstår vi hvorfor kærligheden kan opfattes som tegn på, at man skifter diskurs[12] (men dette kræver dog at den signifiant-sekvens, som drejer rundt i diskurserne, fuldføres[13]):

---

[9] […og i modsætning til hvad man ellers spontant forestiller sig, bemærk dette …]

[10] Hvilket står i modsætning til hvad der ellers hævdes i den sammenhæng: at i perversionen skulle fantasmet dominere.

[11] [Det, 'at sige'; det er 'udsigelsen' der altså tilsidesættes derved.]

[12] [Hvilket er een af de definitioner, Lacan giver af kærligheden.]

[13] [Dvs. at den spærring {*barrage*}, der holder subjektet ude af signifiant-relationen, ophæves.]

$$\{[(S_1 \rightarrow S_2) \rightarrow a\ ] \overset{\text{barrage}}{\not\rightarrow} \$]\}.$$

Ved at holde fast i objektet *a* insisteres på *objektets splintren* (François Baudry[14]), men hvis man derimod tager højde for den samlede struktur, da integreres objektet på symbolsk vis i subjektet.

Perversionen er i bund og grund en fiasko, den svigter den struktur der opererer via 'tredjepersonen', sådan som Freud studerede den i sin bog om *Vitsen.* Perversionen misbruger kærligheden, ved at fjerne talen fra dens symbolske funktion i sproget, for i stedet fastlåse den i en destruktiv obskønitet (f.eks. ved at udsætte "objektets" kønsorganer for tredjepartens blik) eller udsætte det for en regulær aggression (også når denne formidles gennem sproget).

II
Aggressivitet hos børn

Den manglende overgang fra *a* til *i(a)* og derefter over til $\$$ fastholder subjekt i et limbo, til "fordel" for selvdestruktiviteten, og dérfra til risikoen for at ødelægge ting og andre mennesker, hvilket bringer os lige ind i spørgsmålet om spekularitetens fallit[15].

Thi det perverse subjekt (og *a priori* ethvert barn, der ikke endnu ikke er pubertært[16]) vægter nemlig kun den destruktivitet der ligger i ord som dræber, uanset om det fremstår som direkte aggressivt eller seksualiseret[17] (uden »objektets« samtykke) eller simpelthen kannibalistisk.

I subjektets organisering må man imidlertid ikke glemme pladsen for det »rent symbolske« ([*place du pure symbolique*], Lacan), hvor subjektet fremstår som signifié (»signifiéen for den rene betydningsrelation«, *Autres écrits*, s. 580). Dette rent symbolske understøttes og iværksættes af samtalens *jeg* ({»*Je de l'interlocution*«}, Benveniste).

---

[14] [François Baudry (1943-1998) « *Éclats de l'objet* », Paris 2004. Ordet *éclat* kan også betyde skinnen, glans, vække opsigt, som i fremmedordet eklatant]

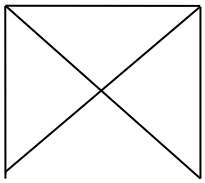
[15] Læs J. Lacans "Spejlstadiet som dannende for Jegets funktion", og S. Freud, "Et barn bliver slået".

[16] [Jf. spørgsmålet om barnet som « polymorf pervers »]

[17] Netop dette spørgsmål tager Freud op i forbindelse med det obskøne.

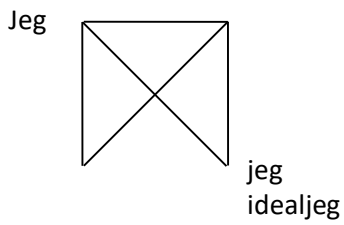
Dette *Jeg* er lige præcist eksistentielt, og *a*'et, som er **objektalt**, svarer hos subjektet til en mulig, men kun partiel opfattelse af den Anden. Jeg betragter imidlertid dette *Jeg* som **subjektalt** (dvs. *unært*, *littoralt*, *asfærisk*, *dialektisk*, *imprædikativt*), svarende til det nødvendige snit, som konstituerer Møbiusbåndet. Heraf den barre, der falder på subjektet, som dette bånd netop giver til kende.

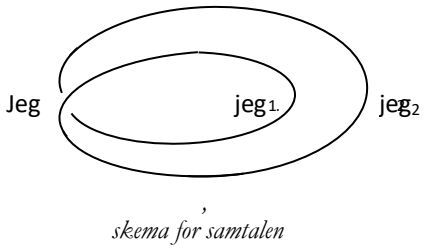
- En
- nødvendig
- Jeg

I samtalen står disse to subjektive jeg'er over for hinanden, De har hver især kun spekulær værdi[18] i kraft af idealjeg(er). De er spekulære i egentlig forstand fordi de begge er afhængige af deres sekundære narcissisme, hvorimod det subjektale Jeg's narcissisme er af primærnarcissistisk art.

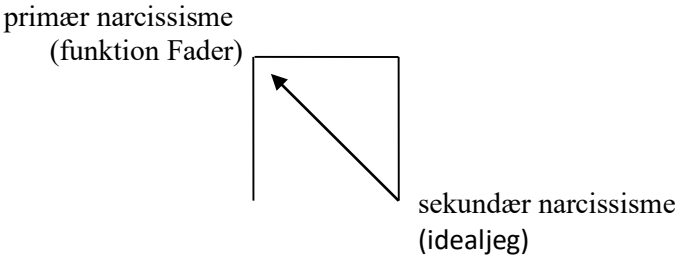
Altså

skema for samtalen

Ved denne forbindelse mellem narcissismer

hvor Freud placerede målet for den narcissistiske kærligheds funktion (som går fra den feminine post til den faderlige), altså *Verliebtheit,* forskellig fra

[18] Selv om, igen, deres position er forskellig, alt efter om de på skift placerer sig på den talende eller den lyttende plads.

(den *barske*[19]) kærlighed til objektet –

overlapper Lacan den med sin version-henimod-Faderen —såkaldet, med et ordspil, « *Père-version* »[20]—, dvs. den funktion der fører hen til hvad jeg tidligere pointerede som eksistentiel, nemlig dødsdriften[21].

For at undgå omkostningerne ved perversionens vedholdende polyformisme, kræves altså at signifiant-samspillet kommer i stand på en sådan måde, at de binære signifianter (S_2) genoptages [genformuleres, måske] —via *Entstellungseffekten*[22]— som troper[23]. For hvis man alene holder sig til det partielle objekt *a*, da dominerer destruktiviteten og splittelsen. Dette undgås takket være spaltningen af det omtalte objekt[24], og når det sker, da virker denne spaltning som et snit, der understøtter metaforen for subjektet *jeg*. Men dertil kræves, og jeg insisterer på det, at der skal være tale om et snit der skaber passage, og altså ikke et brud der spærrer vejen. De skadelige virkninger ved en sådan barriere registreres i patologien. Først og fremmest i psykoserne (hvor den såkaldte *schize*, der består af en barriere[25], først blev registreret), men også, og det må vi ikke glemme, i den klinik der produceres i udvekslingerne mellem plejere og patienter.

Man kan læse forskellige udformninger heraf i min seneste bog, *Principes de pathologie (1968-2018)*[26].

---

[19] [*'L'amour vache'* er et fast udtryk for kærlighedens omtumlede og lamslående væsen.]

[20] [« *Père-version »,* ('fader-version', « i-retning-af-faderen », har på fransk den samme ordlyd som 'perversion'.]

[21] Jeg minder om, at det, der kaldes « død » i 'dødsdriften', benævner den foregribende tomhed [le *vide anticipatoire*, den tomme mængde, om man vil], dvs. det, der anticiperer enhver eksistens. En problematik der møder det spørgsmål som det katolske dogme behandler i forbindelse med måden hvorpå Kristus blev undfanget hos Jomfruen: *simul*, siger Thomas af Aquinas: altså 'på én gang',

[22] J. Lacan, *Écrits*, p. 511.

[23] [Som 'billedsprog', hedder det sig siden middelalderen (*allegori*. *metafor*, *metonym*, *synekdoke*, etc.), altså som overført betydning. *Trope*, (gr. 'vending, drejning').

[24] J. Lacan, *Écrits*, p. 842.

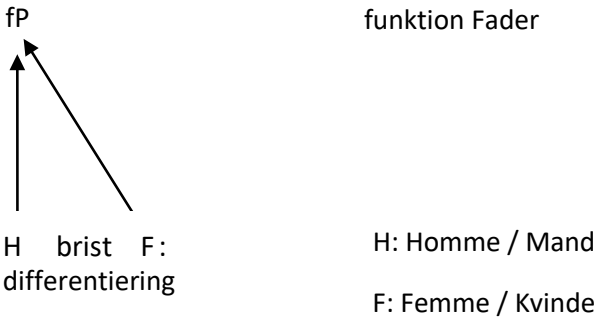
[25] E. Bleuler, om schizofrenien.

[26] R.L. *Principes de pathologie, (1968-2018),* Lysimaque, 2025.

*

Tilsidesættelsen (*Schonung*) af funktionen —mere præcist: tilsidesættelsen af signifikansens funktion— til fordel for hvad objektet får som et stakkels udbytte, kendetegner hvad Freud kaldte »barnets polymorfe perversion«. Denne »perversion« svarer til den latensperiode, som er nødvendig for at **sexuationen**[27] —som til syvende og sidst åbner op for **sexualiteten**[28]— kan modne. Det drejer sig altså om en tid, hvor den subjektale organisering af de narcissistiske bånd (der til dels underbygger subjektets struktur), udfoldes.

I og med puberteten afgøres sexuationen som et valg, der som sagt åbner for seksualiteten, og som subjektet må træffe. [Det er hvad enhver subjektivering forudsætter.] Dette valg kan ikke ske udenom de subjektale forhold[29] som funktionen Fader inddrager.

Det er hvad Lacan definerer som 'bristens kompakthed' [*compacité de la faille*[30]], i første seance af seminaret *Encore*[31]. Det seksuelle valg fører altså (og i henhold til de forskellige tilfældigheder der ledsager det), til valget af subjektets strukturale symptomatologi.

---

27 [Som logisk procedure.]

28 [Som fænomenologisk mulighed.]

29 [Unære, littoralle, asfæriske, dialektiske, imprædikative --- som tidligere nævnt.]

30 ['Kompakthed' er en topologisk term, som angiver det forhold, at et topologisk rum kan dækkes af et endeligt antal åbne mængder.]

31 Læs R.L. « Erreurs d'appréciation portant sur la compacité de la faille », kollokvium i *Dimensions de la Psychanalyse*, 4-5. oktober, 2025.

III

Vedrørende afdialektiseringen mellem funktion og objekt

I bedste fald er funktion og objekt forbundet (Frege). Man kan sige, at glidningen fra signifikansen til objektet —eller fra den **falliske nydelse** til den **Andens nydelse** (hvilket kan give sig udslag i en forveksling af funktionen i intension og (den samme) funktion i ekstension men nu med objektværdi) — indebærer en uafgørlighed [32]. Jeg mener imidlertid, at det uafgørlige opererer på det subjektale funktionelle "niveau", som er imprædikativt, mens det objektive, sfæriske "niveau" skelner mellem objekter (i værste fald som decideret afspærring i psykosens i tilfælde). Jeg vil dog ikke sige, at uafgørligheden medfører forvirring. Dette kan imidlertid ske —og i modsætning til hvad man ellers skulle tro— hver gang der sondres mellem objekterne, fordi de i så fald kommer til at fremstår på lutter prædikativ vis. Det uafgørelige må derfor forstås som en egentlig kvalitet ved signifikansens ikke-sfæriske karakter — uden at der af den grund forekommer nogen form for sammenblanding [eller sammensmeltning]. På en måde er det overlapningen i sig selv der er uafgørlig (hvilket eventuelt kan fremstå som "adskillelse", da der alligevel indføres en afstand imellem de således forbundne elementer). Vi har således med en ***global*** overlapning af **lokalt** meget distinkte elementer.

Glidningen fra funktionen til objektet (lad os sige: fra signifikansen til "tingene") indfører en ubalance i dialektikken mellem intensionen og extensionerne. Dette er sædvanligvis et forhold der berører libidoen. Derfor kan vi sige, at når libidoen sættes på hold sker en afdialektisering. Dette er ikke tilfældet når dialektikken er virksom og bidrager —i noget jeg her vil kalde "seksualitetens prøve"— til signifikansens og objektets træf eller sammenfald.

Eftersom "livet" tager højde for objekterne (tingene) og verden —og på en måde der rækker ud over hvad narcissismen ellers gør— bliver aggressiviteten nødvendig for at kunne leve. Jeg husker en lille patient med Wests syndrom[33], ramt af omfattende indlæringsvanskeligheder, kombineret med en vis autisme og generaliserede krampeanfald. De epileptiske anfald ophørte, da han begyndte at skade sig selv ved at slå hovedet mod væggene. Dette holdt dog op, da han i stedet begyndte at angribe andre fysisk. Han gik altså fra en indre (cerebral), på sin vis mekanisk auto-aggressivitet til en yderliggjort auto-

[32] ['Ikke til at skelne', en matematisk logisk term]

[33] [Infantil epileptisk krampe (spasme) syndrom (IESS)]

aggressivitet og derefter til en hetero-aggressivitet. Hvorved vi kan konstatere at der skete en forbedring på hvert trin.

Som allerede Freud påpegede det, er aggressiviteten alt i alt nødvendig for at leve og forsvare sig mod de angreb som skyldes naturen; forsvare sig mod den del af én selv, som undslipper os; forsvare sig mod tingene og afgjort også mod de andre. Aggressivitet er i den forstand en måde at overstrege den Anden på, som forudsætning for at kunne konstruere [et rum til sig selv], give sig en plads som *jeg*.

Det er i øvrigt rigtigt, at spekularitetens spejling indgår i samtalen: for man skal da kunne sætte sig i samtalepartnerens sted for at forstå, hvad hun vil sige. Det er hvad den såkaldte "theory of mind"[34] egentlig gør opmærksom på.

Sammenfattende kan vi da sige, at eftersom afdialektisering indfører en barriere mellem forelskelsens akse og aksen for kærligheden til objektet, vil et normalt forsvar til enhver tid fremvise denne tilsyneladende aggressive side, som altså bestræber sig på netop at fjerne (ødelægge) den barriere, som forhindrer at disse to akser —*dvs.* de to former for kærlighed (til sig selv og til et objekt) — indgår i en vekselvirkning. Således hvad jeg betegner som afdialektisering.

[34] [”Théorie de l’esprit”, *theory of mind*. Overvejelser inden for især kognitiv og neuropsykologiske videnskaber (navnlig i forbindelse med autisme), vedrørende individets evne til at sætte sig i en andens sted.]